

Kirjastus Koolibri kinnitab: õpik vastab põhikooli ja gümnaasiumi riiklikule õppekavale ja haridus- ja teadusministri poolt õppekirjandusele kehtestatud nõuetele.

Retsenseerinud Kersti Lepajõe, Bärbel Luhari ja Malle Malling

Joonistused: Meelis Arulepp (lk 24, 120), Rein Lauks (6, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 26, 28, 32, 33, 34, 35, 47, 57, 58, 60, 61, 62, 64, 65, 68, 71, 82, 83, 85, 86, 88, 89, 93, 95, 104, 106, 107, 108, 109, 121), Natalja Litvinova (8–9, 25, 44, 45, 49, 51, 59), Kristina Reineller (9, 15, 27, 46, 50, 70, 73, 118), Urmas Viik (98)

Fotod: Jüri Dubov (99), Krista Kivisalu erakogu (77), Koolibri pildipank (Arvo Haav 10, 33; Tiit Tõnurist 28, 29), Siim Kumpas (kaas, 4, 5, 22, 29, 38, 39, 48, 54, 66, 75, 78, 80, 83, 84, 96, 101, 112, 125), Scanpix (Sille Annuk 53, 69; Margus Ansu 97; Toomas Huik 39; Ergo Kuld 111; Ants Liigus 30; Helin Loik 63; Urmas Luik 40, 102; Tairo Lutter 7, 91; Mihkel Maripuu 43; Raigo Pajula 41; Marina Pushkar 40; Elmo Riig 40; Henn Soodla 42; Liis Treimann 13)

Kujundaja Endla Toots
Toimetaja Margit Ross

ISBN 978-9985-0-2541-3
Tallinn, 2009

Kõik õigused on kaitstud. Ilma autoriõiguste omanike eelneva kirjaliku loata pole lubatud ühtki selle õpiku osa paljundada ei elektroonilisel, mehaanilisel ega muul moel.

© Kirjastus Koolibri, 2009

© Reet Bobõlski, Helin Puksand, 2009

Kirjastus on teinud kõik endast oleneva, et leida õppekomplektis kasutatud tekstikatkendite autoriõiguste omanikke. Nendel, kellel on oma loominguga kasutamise asjus pretensioone, palume kirjastusega ühendust võtta. Vajaduse korral on kasutatud tekste õppe-eesmärgil mugandatud. Allikaviited on iga teksti järel, teoste ilmutamisandmed on esitatud õpiku lõpus.

Kirjastus Koolibri, Hiiu 38, 11620 Tallinn
www.koolibri.ee

SISUKORD

1

1. peatükis liigitad sõnu ja tekste: sõnaliikide tundmine aitab sul õigesti kõnelda ja kirjutada; tekstiliike on vaja teada, et neid tänapäeva informahkes maailmas mõista ning ise luua.

- 1.1 Tekstide liigid. Suuline ja kirjalik tekst 5
- 1.2 Sõnaliigid. Sõnaliikide ülesanded 8
- 1.3 Käändsõnad ja käänded 11
- 1.4 Pöördsõnad 15
- 1.5 Muutumatud sõnad 18
- 1.6 Homonüümid 20

2

2. peatükis kirjutad hea jutustuse, kirjelduse ja arutluse ning uurid, millistest osadest koosneb tegusõna – sõna, millela ei saa hakkama üheski lauses.

- 2.1 Jutustav tekst 23
- 2.2 Kirjeldav tekst 26
- 2.3 Arutlev tekst 29
- 2.4 Tegusõna ja selle pöörded 32
- 2.5 Tegusõna tüvi, tunnus, pöördelõpp 34
- 2.6 Astmevaheldus 36

3

3. peatükis astud meediamaailma ja kirjutad ise uudise; avastad, kui palju teavet on ühes tegusõnavormis.

- 3.1 Meedia ja meediakanalid 39
- 3.2 Uudis 41
- 3.3 Tegusõna aeg 44
- 3.4 Ajavormide kasutamine 47
- 3.5 Isikuline ja umbisikuline tegumood 49
- 3.6 Kõneliigid. Jaatav ja eitav kõne 51

4

4. peatükis õpid ideid leidma ja harjutad tekstikirjutamist; näed, kuidas tegusõna kaudu avaldub suhtlusolukord.

- 4.1 Kirjutamine kui protsess 55
- 4.2 Kõneviisid. Kindel kõneviis 58
- 4.3 Tingiv kõneviis 60
- 4.4 Käskiv kõneviis 62
- 4.5 Kaudne kõneviis 64

5

5. peatükis vaatad, mida saab teiste kirjutatud tekstidega peale hakata, ja rakendad eeskuju sõnavorme moodustades; kui jääd hätta, siis on tänuväärne abimees ÕS.

- 5.1 Kirjutamine alusteksti põhjal 67
- 5.2 Tegusõna käändelised vormid 70
- 5.3 Tegusõna põhivormid 74
- 5.4 Pööramine eeskujusõna järgi. Veaohtlikud tegusõnavormid 76
- 5.5 Õigekeelsussõnaraamatu kasutamine 78

6

6. peatükis tegeled põhjalikult sõnavaraga: saad teada, miks ja kuidas tulevad keelde uued sõnad, kui rikas on keel oma väljendusvõimaluste poolest; samuti õpid end olukorrale sobivalt väljendama.

- 6.1 Ametlik kiri 81
- 6.2 Omasõna ja võõras sõna. Võõrtegasõnad 85
- 6.3 Sünonüümid 87
- 6.4 Sõnavara rikastamise viisid 89
- 6.5 Paronüümid ehk sarnassõnad 92
- 6.6 Liit-, ühend- ja väljendtegasõnad.
Tegasõnade kokku- ja lahkukirjutamine 94

7

7. peatükis hakkad ajakirjanikuks: intervjuueerid põnevaid inimesi ja avaldad arvamust; lisaks uurid väikesi, aga tegelikult väga tähtsaid määr- ja kaassõnu.

- 7.1 Arvamuslugu 97
- 7.2 Intervjuu 101
- 7.3 Määrsõnade tähendus ja kasutamine.
Määrsõnaliited 104
- 7.4 Kaassõnad 106
- 7.5 Määr- ja kaassõnade kokku- ja lahkukirjutamine 108
- 7.6 Veaohtlikud määr- ja kaassõnad 110

8

8. peatükis kujundad oma stiili ja lihvid sõnastust, rakendad oma teenistusse mitmesuguseid sõnaraamatuid – abimehi, mis aitavad sul end veelgi julgemalt ja paremini väljendada.

- 8.1 Sõnastus ja stiil 113
- 8.2 Siduvad sõnad 116
- 8.3 Antonüümid ehk vastandsõnad 119
- 8.4 Hüüdsõnad 121
- 8.5 Sõnaraamatutest 123

Sõnastik 126

Õppekomplektis kasutatud kirjanduse allikad 128

